

Su ile Bulaşan İnfeksiyonlar ve Korunma

**100 yıl önce İngiltere Kraliyet Komisyonu'nun saptadığı
SOSYAL HAYATIN GEREĞİ OLAN 10 KOŞUL'un ilki:**

**“İçme ve kullanma için uygun ve yeterli
miktarında su sağlanması”**

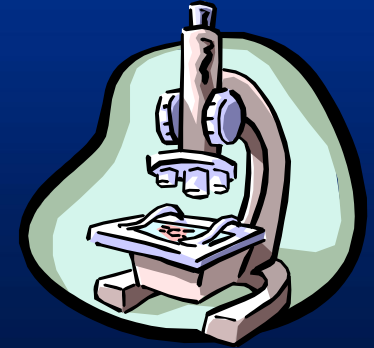
SUYUN HİJYENİK KRİTERLERİ

- **Renksiz ve berrak olmalı**
- **Kokusuz olmalı**
- **Hoş lezzette olmalı**
- **Sıcaklığı 8⁰ – 15⁰C arasında olmalı**
- **Fazla sert olmamalı**
- **Zararlı kimyasal maddeler içermemeli**
- **Toksik maddeler içermemeli**
- **Radyoaktivitesi olmamalı**
- **Patojen mikroorganizmalar içermemeli**

SU İLE BULAŞAN İNFEKSİYONLAR

Bakteri Hastalıkları

Tifo, paratifo, diğer salmonellozlar,
Basilli dizanteri, kolera, E.coli ishalleri,
Leptospiroz, tularemi, lejyonella,
inklüzyonlu konjunktivit

Virus Hastalıkları

**Bulaşıcı sarılık (Hepatit A), poliyomiyelit,
Coxsackie ve ECHO, Adenovirus,
Reovirusların yaptıkları hastalıklar,
Epidemik virus gastroenteritleri**

Helmintlerin yaptığı hastalıklar

Askaryaz, Enterobiyaz, Trihuryaz

Protozoonların yaptıkları hastalıklar

**Amipli dizanteri, Giyardiyaz, Balantidiyaz,
Primer amip meningoensafaliti**

TİFO

- %3 kronik portörlük
- Lağımlarda her zaman S.typhi bulunabilir
- Kasaba, şehir sularının kontaminasyonu

EKSPLOSİV EPİDEMİ

- Epidemi yavaş söner

ABD'de

Bir eyaletin bazı şehirlerinde tifodan ölüm

1906' da yüzde 90.5

Suyun temizleme işlemi sonucu

1914' de yüzde 15.3

Su temizliği işlemine başvurmayan şehirlerde

1906' da yüzde 76.8

1914' de yüzde 74.5

PARATİFO, SALMONELLA GASTROENTERİTİ

Daha çok bakteri gerektiğinden tifodan daha az ABD’inde Riverside’de klorlanmayan suya lağım karışması ile 133.000 kişinin 16.000 den fazlasında S.typhi murium

1971’ de ABD’de süs hayvanı kaplumbağaların akvaryum suyundan 280.000 salmonelloz Basilli dizanteri (şigelloz)

Kolera

1855' de (etkeni bilinmeden) su ile bulaştığı gösterilmiş

1892' de Hamburg salgınında

Hamburg'da 18.000

ayrı bir su şebekesi olan

Altona'da 516 vaka

(bunlarda Hamburg kesiminde infekte olmuş)

1970'de İstanbulda El-Tor salgını

Escherichia coli diyaresi

Enterotoksin, seyyahların diyaresi,

Bebeklerin yaz ishali, O:124 ile su salgınları

Leptospiroz, tularemi, yüzme havuzu konjunktiviti

Çocuk felci (poliyomyelit)
Diğer enteroviruslar (Coxsackie, ECHO)
Reoviruslar, Adenoviruslar
BULAŞICI SARILIK (Hepatit A)

Viral gastroenteritler
Marcy etkeni
FS etkeni
Epidemik virus gastroenteriti

Protozoonların Yaptığı Hastalıklar

Naeglaria fowleri: Primer amip meningoensefaliti

Entamoeba histolytica: Amipli dizanteri

Giardia intestinalis: Giyardiya

Balantidium coli: Balantidiya

Helmintlerle Bulaşan İnfeksiyonlar

***Ascaris lumbricoides*: Askaryaz**

***Enterobius vermicularis*: Enterobiyaz**

***Trichuris trichiura*: Trihuryaz**

(Şistozomiyaz ve Serkarya dermatiti)

SU KAYNAKLARI

- **Atmosferdeki su**

Yağmur suyu, kar suyu

- **Yer altı suları**

Kaynaklar, adi kuyular, tulumba, artezyen

- **Yeryüzü suları**

Çay, nehir, göl, baraj gölleri

SUYUN ARITILMASI

❖ Ön arıtma

Dinlendirme veya çöktürme havuzlarında bir süre bekletilir yada saniyede 10 mm den az hızla akıtılır
 $Al_2(SO_4)_3$ =şap, $FeCl_3$ veya kireç ilave edilir,

❖ Esas arıtma

Süzme havuzları veya özel büyük filtrelerden geçirilir
0.5-1 mm çapındaki kum taneciklerinden oluşan 30 cm kalınlığında kum tabakası,
Biyolojik membran (filtre zarı)
 cm^3 deki bakteri sayısı 100 den aza düşmeli

SUYUN DEZENFEKSİYONU

Fiziksel yöntemler

- Isıtma ile
- Bakteriyolojik filtrelerle
- UV ışınları ile (2534 Å⁰)

Kimyasal yöntemler

- Ozon
- Potasyum permanganat
- İyot
- Klor

KLOR

- Suyun lezzetini çok bozmaz
- Kullanılan miktarlarda zararsız
- Daha ucuza gelir
- Daha kolay sağlanır
- Su ile bulaşan mikroorganizmalara oldukça etkilidir
- Değişik yerlerde, koşullarda, her miktar su için kullanılabilir
- Etkisi oldukça süratlidir
- Sonraki kontaminasyonlarda da bir derecede korunma sağlar

SU DEZENFEKSİYONUNDA KLOR

- ✓ Gaz veya sıvı halde, kireç kaymağı ve hipokloritler halinde kullanılır
- ✓ Sudaki klor, manganez, H_2S 'i oksitler
- ✓ Oksitlenebilen maddelere organik maddeler bağlanır
- ✓ Gereken klor miktarı suyun özelliklerine, sıcaklığına, pH'ına bağlıdır
- ✓ Amonyakla birleşip az etkili kloraminler oluşturur

S.aureus' da %99 ölüm için:

- 0.03 mg/lt klor.....22 dakika
- 0.003 mg/lt amonyak varsa.....120 dakika
- 0.5 mg/lt klor.....1/10 dakika
- 0.5 mg/lt amonyak varsa.....35 dakika

SUDA SERBEST BAKİYE (ARTIK) KLOR

Oksitlenebilen maddeler, organik maddeler ve amonyakla birleştikten sonra kalan klordur.

Suya katıldıktan ½-1 saat sonra litrede 0.2 mg (milyonda 0.2 kısım=0.2 ppm) artık klor dezenfeksiyon için uygundur.

Sıvı klor: 3.5 atü basınç altındadır, hacminin 500 katı gaz klor verir

KİREÇ KAYMAĞI

Sönmüş kireçten doyana kadar klor gazı geçirilerek elde edilir.

Aktif klor oranı % 20-35 dir.

Kapalı, ışık geçirmeyen kaplarda, kuru ve serinde, %5 kloru geçmeyen çözelti halinde saklanır.

HİPOKLORİTLER

Kalsiyum hipoklorit: % 60-70 klor

Çamaşır suları: % 3-5 klor

Javel suyu: % 10 klor

Halazone, hydro-chlorazone tabletleri

EVLERDE KLORLA SU DEZENFEKSİYONU

**Kireç kaymağı, hipoklorit, çamaşır suyu, javel suyu
veya klor tabletlerinden**

%1 klor içeren çözelti hazırlanır.

**Dezenfekte edilecek suyun litresine
3 damla konulur.**

PRATİK REÇETE

5 bardak su + 2.5 çorba kaşığı kireç kaymağı

Karıştır → 20 dakika bekle

Üst sıvıyı iyi kapanan bir şişeye koy

Gerektiğinde 1 teneke suya 60 damla damlat

Yarım saat sonra suyu kullanabilirsin!!!!

Hipokloritler → %60 klor
Çamaşır suları → %3-5 klor
Javel suyu → %10 klor
için de benzer reçeteler oluşturulabilir

**Suda klor kokusu ve tadı alındığında yaklaşık
0.2-0.3 ppm klor bulunur**

**Klor; helmint yumurtalarına, protozoon kistlerine,
M.tuberculosis'e, sporlu bakterilere, bazı virüslere
az etkili**

Süperklorasyon (şebeke arızalarına karşı da faydalı)

SUYUN BAKTERİYOLOJİK İNCELENMESİ

Patojen mikroorganizmalar bulunsa da, çok defa incelemede saptanabilecek sayıda olmazlar

Dışkı yada lağımdan kirlenme işareti aranır

**Koliform bakteriler, Escherichia coli,
Enterococcus faecalis, Clostridium welchii aranır**

SUDA KOLİFORM BAKTERİ ARANMASI

3 dizi deney yapılır:

1- Tahmin deneyi

**İndikatörlü, laktozlu besiyerinde asit ve gaz oluşumuna bakılır,
Durham tüpleri gaz oluşumunu gözlemek için kullanılır.**

5'er tüpe 10 cm³, 1 cm³ ve 0,1 cm³ ekildiğinde pozitif sonuçlara göre 100 cm³'de en yaklaşık koliform bakteri sayısı (EYS) (I)

Pozitif				Pozitif				Pozitif				Pozitif			
10	1	0,1	EYS	10	1	0,1	EYS	10	1	0,1	EYS	10	1	0,1	EYS
0	0	0	0	1	2	5	17	2	5	4	29	4	2	3	
0	0	1	1,8	1	3	0	8,3	2	5	5	32	4	2	4	44
0	0	2	3,6	1	3	1	10	3	0	0	7,8	4	2	5	50
0	0	3	5,4	1	3	2	13	3	0	1	11	4	3	0	27
0	0	4	7,2	1	3	3	15	3	0	2	13	4	3	1	33
0	0	5	9	1	3	4	17	3	0	3	16	4	3	2	39
0	1	0	1,8	1	3	5	19	3	0	4	20	4	3	3	45
0	1	1	3,6	1	4	0	11	3	0	5	23	4	3	4	52
0	1	2	5,5	1	4	1	13	3	1	0	11	4	3	5	59
0	1	3	7,3	1	4	2	15	3	1	1	14	4	4	0	34
0	1	4	9,1	1	4	3	17	3	1	2	17	4	4	1	40
0	1	5	11	1	4	4	19	3	1	3	20	4	4	2	47
0	2	0	3,7	1	4	5	22	3	1	4	23	4	4	3	54
0	2	1	5,5	1	5	0	13	3	1	5	27	4	4	4	62
0	2	2	7,4	1	5	1	15	3	2	0	14	4	4	5	69
0	2	3	9,2	1	5	2	17	3	2	1	17	4	5	0	41
0	2	4	11	1	5	3	19	3	2	2	20	4	5	1	48
0	2	5	13	1	5	4	22	3	2	3	24	4	5	2	56
0	3	0	5,6	1	5	5	24	3	2	4	27	4	5	3	64

5'er tüpe 10 cm³, 1 cm³ ve 0,1 cm³ ekildiğinde pozitif sonuçlara göre 100 cm³'de en yaklaşık koliform bakteri sayısı (EYS) (II)

Pozitif				Pozitif				Pozitif				Pozitif			
10	1	0,1	EYS	10	1	0,1	EYS	10	1	0,1	EYS	10	1	0,1	EYS
0	3	1	7,4	2	0	0	4,5	3	2	5	31	4	5	4	72
0	3	2	9,3	2	0	1	6,8	3	3	0	17	4	5	5	81
0	3	3	11	2	0	2	9,1	3	3	1	21	5	0	0	23
0	3	4	13	2	0	3	12	3	3	2	24	5	0	1	31
0	3	5	15	2	0	4	14	3	3	3	28	5	0	2	43
0	4	0	7,5	2	0	5	16	3	3	4	32	5	0	3	58
0	4	1	9,4	2	1	0	6,8	3	3	5	35	5	0	4	76
0	4	2	11	2	1	1	9,2	3	4	0	21	5	0	5	95
0	4	3	13	2	1	2	12	3	4	1	24	5	1	0	33
0	4	4	15	2	1	3	14	3	4	2	28	5	1	1	46
0	4	5	17	2	1	4	17	3	4	3	32	5	1	2	64
0	5	0	9,4	2	1	5	19	3	4	4	36	5	1	3	84
0	5	5	11	2	2	0	9,3	3	4	5	40	5	1	4	110
0	5	2	13	2	2	1	12	3	5	0	25	5	1	5	130
0	5	3	15	2	2	2	14	3	5	1	29	5	2	0	49
0	5	4	17	2	2	3	17	3	5	2	32	5	2	1	70
0	5	5	19	2	2	4	19	3	5	3	37	5	2	2	95
1	0	0	2	2	2	5	22	3	5	4	41	5	2	3	21
1	0	1	4	2	3	0	12	3	4	5	45	5	2	4	150
1	0	2	6	2	3	1	14	4	0	0	13	5	2	5	180

5 er tane olmak üzere 3 sıra tüp dizilir ve beher sıra tüpe 0.1, 1, 10 cm³ su örneği konur, 37⁰C'de 48 saat inkübe edilir.

Prescott, Winslow, McCrady cetvellerinden 100 cm³ suda bulunması en olası koliform sayısı (MPN) belirlenir.

2- Doğrulama deneyi

Tahmin deneyinde asit ve gaz görülen tüplerden Endo besiyeri, eozin-metilen mavili jeloz gibi ayırıcı besiyerinde tipik kolonilerin oluşması gözlenir

3- Tamamlama deneyi

Doğrulama deneyindeki koliform kolonilerinden saf kültür alınır. E.coli olup olmadıklarına bakılır

IMVIC deneyi: İndol, Metil kırmızısı,
Voges Proskauer, Sitrat testi yapılır

İndol +(-), M.K. +, V.P. -, Sitrat -

SU İÇİN STANDARTLAR

- ✓ **Klorlanmış şehir suyunun 100 ml'sinde hiç koliform bakteri bulunmamalıdır.**
- ✓ **Klorlanmamış boru suyunun 100 ml'sinde bazan 3 kadar koliform bakteri bulunabilir. Tekrarlanan incelemelerde de bulunması veya daha fazla olması dezenfeksiyon gerektirir.**
- ✓ **Kuyu sularında 100 ml suda 25' e kadar koliform bulunması doğal.
Ancak hiç E.coli bulunmamalıdır.**

SUYUN PERİYODİK İNCELENMESİ

➤ **Nüfus 2.000 den az:**

Yılda en az 4 defa (mevsim değişmelerinde)

**Her 5.000 kişi için ayda en az bir
örnek olmak üzere**

➤ **Nüfus 2.000-10.000 kişi**

2 ay ara ile

➤ **Nüfus 10.000-20.000 kişi**

1 ay ara ile

➤ **Nüfus 20.000-50.000 kişi**
2 hafta ara ile

➤ **Nüfus 50.000-100.000 kişi**
4 gün ara ile

**Her 10.000 kişi için ayda en az 1 örnek
olmak üzere**

➤ **Nüfus >100.000 olan yerlerde**
En çok 24 saat ara ile

YÜZME HAVUZLARINDA

- ❖ İnceleme içme suyundaki gibi
- ❖ Klorla veya klorlu bileşiklerle dezenfeksiyon
- ❖ Örneklerin %15' inden fazlasında ml' de 200' den fazla bakteri olmamalı
- ❖ 100 ml suda hiç E.coli bulunmamalı

PLAJ SULARI

- ❖ Çok miktardaki besiyerine ekim yaparak tuz ve mineraller sulandırılmalı
- ❖ Kaliforniya'da 100 ml' de 100 koliform
- ❖ New York'ta 100 ml' de 3.000 koliform
- ❖ Türkiye'de 100 ml' de 1.000 koliform